

Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlığı Dersi Kapsamında İnternet ve Sosyal Medya Kullanımları*

Rıdvan ATA¹, Kasım YILDIRIM²

Geliş Tarihi: 22.07.2016

Kabul Ediliş Tarihi: 14.08.2016

ÖZ

Bu çalışmada öğretmen adaylarının Medya Okuryazarlığı dersi kapsamında verilen okuma aktivitelerinde internet ve sosyal medya araçlarını kullanırken edindikleri okuma stratejilerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Öğretmen adaylarının verilen konu üzerine internet ya da yazılı metin kaynaklarında araştırma yaparken kullandıkları okuma stratejilerinin ve bu stratejileri belirleyen etkenlerin neler olduğunun araştırılması dijital bölünmeyi azaltmada faydalı olacağı düşünülmektedir. Böylece eğitim ve öğretim süreçlerinde kalitenin artması, öğrencilerin dijital yetkinlik kazanması ve e-yeterliliklerinin gelişmesi yönünden bilgi toplumu sürecine katkı sağlanması hedeflenmektedir. Araştırma bir devlet üniversitesinin sınıf öğretmenliği anabilim dalında öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Çalışma betimsel bir durum saptaması niteliğindedir ve araştırmanın amacı doğrultusunda nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen açık uçlu sorulardan oluşmuş anket formu kullanılmıştır. Verilerden elde edilen kodlar tekrarlanma sıklıkları doğrultusunda tablolaştırılmıştır. Bulgular, katılımcıların teknik yeterlilik, dijital teknolojileri günlük ve profesyonel hayatta amacına uygun olarak kullanma, dijital teknolojileri eleştirel olarak değerlendirebilme ve dijital kültüre katkı sağlama yeterliliklerinde bir farkındalıklarının olduğunu, ancak yetkinliklerinin sınırlı olduğunu göstermiştir.

Anahtar kelimeler: medya okuryazarlığı, okuma stratejileri, sosyal medya, internet.

The Use of Internet and Social Media of Pre-Service Teachers in the Context of Media Literacy Course

ABSTRACT

In this study, reading strategies of university students in the reading activities in the Media Literacy course were aimed to be determined when using the internet and social media tools. It was considered that investigating reading strategies of students and determinants of these strategies while doing research on the internet or texts on a given topic would be beneficial in reducing the digital divide. In this way it was intended to contribute in the information society process in terms of the increase in the quality of teaching and learning processes, gaining digital comperence and skills for students. The study was conducted with fourth grade students in the classroom teaching department in a

* Bu çalışmanın bir kısmı 31 Mayıs-03 Haziran 2016 tarihleri arasında düzenlenen 3. Uluslararası Avrasya Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde sözlü olarak sunulmuştur.

¹ Yrd. Doç. Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, e-posta: ridvanata@mu.edu.tr

² Doç. Dr. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, e-posta: kasimyildirim@mu.edu.tr

state university. The study is a descriptive case study and qualitative research approach was adopted for the purpose of research. The questionnaire consisting of open-ended questions developed by researchers was used in the study. Codes derived from the data were tabulated in line with repetition frequency. The findings indicated that participants are aware of technical proficiency, using digital technologies in accordance with the daily and professional life purpose, evaluating digital technologies critically and contributing to the digital culture, however, has limited abilities in e-competencies.

Keywords: media literacy, reading strategies, social media, internet.

GİRİŞ

Bilim ve teknoloji alanındaki hızlı gelişmelerin öncelikli olarak eğitime ilişkin anlayış, yaklaşım ve uygulamalar olmak üzere hayatın her alanını etkilediği aşikârdır. Özellikle internet kullanımının yaygınlaşması ve mobil ve diğer teknolojilerin eğitime nüfuz etmesi ile birlikte öğretmen yeterlilik becerilerinin geleneksel anlayışı dijital araçlar ve bilgiyi anlamayı kapsayacak şekilde genişlemiştir. Bu yeni yeterlilik kategorisi bilgi iletişim teknolojilerinin (BİT) giderek daha karmaşık hale gelmesi ile birlikte eğitim kurumlarının okuryazarlık konularını ele alma şekillerini ve öğretmen yetiştirme programlarını etkilemektedir (Horizon 2015).

Bilim ve teknolojinin getirdiği yenilikleri eğitimde arzu edilen seviyede etkin bir biçimde kullanmak, yönetmek ve yönlendirmek başta bilgi, beceri ve mesleki deneyimlerini arttırma, kişisel gelişimlerine katkıda bulunma, mesleki yeterliliklerini güçlendirme olmak üzere günümüz bilgi çağı ve toplumunun gereksinimleri ile ilgili becerileri edinmiş nitelikli eğitimciler ile mümkün olabilecektir. Bu beceriler arasında medya okuryazarlığı, bütün meslek ve uzmanlık alanlarında anahtar beceri olarak önemini korumaya devam etmektedir. Özellikle ülkemizde “Fırsatları Arttırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi” (FATİH) projesinin hayata geçirilmesiyle birlikte eğitim ile teknolojinin daha fazla entegre edilmesi sürecine gidilmiş ve öğretmenlerin dijital yeterlilik düzeylerinin artırılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Birçok çalışmada da dijital yeterlilik öğretmenler için anahtar yeterliliklerden bir tanesi olarak görülmüştür (Krumsvik 2008, 2009; Tiede vd. 2015). Fakat dijital okuryazarlık olarak da dikkate alınan medya okuryazarlığı becerilerinin önemi üzerindeki yaygın mutabakata rağmen öğretmen yetiştirme programlarındaki eksikliği göze çarpmaktadır. Özellikle bu becerilerin bir norm ve profesyonel gelişim içerisinde örgün eğitimin bir parçası olarak görülmesi için yapılanlar oldukça kısıtlıdır. Medya okuryazarlığı hem öğrenci hem de eğitimciler için ciddi öneme sahip olmakla birlikte eğitimcilerin öğrencilere rehberlik etmek ve yönlendirmek için gerekli becerileri edinmesinde verilmesi gereken etkili eğitimin yetersiz olduğu yaygın görüş olarak kabul edilmektedir. Sorunun büyük bir bölümü yetersiz bütçe, düşük yönetsel destek, formal gündem içerisindeki yoksunluk ya da bu becerilerin tanımlamasındaki muğlaklıkların sonucu olarak yetersiz profesyonel gelişime dayanmaktadır (Horizon 2014). Bu sorunun bir diğer yönü de eğitimcilerin tutumlarında yatmaktadır. Eğer eğitimciler yeni teknolojileri benimsemeye ve bu becerilerin gelişimi teşvikinde isteksiz ise öğrenciler

küreselleşmiş modern dünyanın ve bilgi toplumunun talep ettiği iş gücünü yerine getirmede bu yeterliliklerin önemini görme konusunda zorlanmaları beklenebilir (Hobbs ve Tuzel 2015). Bu sorunun üstesinden gelebilmek özellikle hızla gelişen ve değişen teknoloji ile bireysel eğitimlerin yerine sürekli bir keşif ve deneyim süreci içeren farklı bir bakış açısı ve anlayış değişikliğini gerektirmektedir.

Dijital okuryazarlık perspektifinden medya okuryazarlığı dijital kaynak ve içerikleri belirleme, analiz ve sentez yapma, yeni veri oluşturma, yeni medya anlatım yolları oluşturma ve başkaları ile iletişim kurmak için BİT'leri etkili kullanma becerisi olarak tanımlanmaktadır (Martin 2008). Bu beceriler teknik yeterlilik, dijital teknolojileri günlük ve profesyonel hayatta amacına uygun olarak kullanma, dijital teknolojileri eleştirel olarak değerlendirebilme ve dijital kültüre katkı sağlama yeterliliklerini içermektedir (Ilokami vd. 2014). Medya okuryazarlığı aynı zamanda Web 2.0, sosyal ağlar ve mobil uygulamalar gibi sıkça kullanılan dijital teknolojilerin imkan ve faydaları hakkında eleştirel düşünmeyi de içermektedir (McLoughlin 2011). Bu kapsamda dijital/medya okuryazarlığı amacına uygun bir şekilde dijital teknolojileri nerede, ne zaman ve nasıl seçeceğini ve kullanacağını bilmektir denilebilir.

Alanyazında özellikle teknolojinin öğretim sürecinde etkili ve verimli entegrasyonu ile birlikte öğrenciler için yaratıcı ve yenilikçi deneyimler ve fırsatlar ortaya çıkarma konusunda birçok çalışmaya rastlamak mümkündür. Bu çalışmaların genelinde öğrencilerin bireysel farklılıkları gözetilerek teknoloji yardımı ile özgün bilgiye ulaşma ve tüm dünya ile iletişim kurmanın sağlanması ve zenginleştirilmiş öğretim stratejilerinin uygulanması gerektiğinin altı çizilmektedir (Kılıçer 2011; Van Melle vd. 2003; Wang 2008). Ancak teknolojinin öğretme-öğrenme sürecine dâhil edilmesiyle bu teknolojilerin etkili ve verimli entegrasyonu için öğretmenlerin sahip olması gereken yeterliliklerin ve bu yeterlilikleri tanımlayan ulusal düzeyde performans göstergelerinin tanımlanması ve belirlenmesi ihtiyacı doğmuştur. Alanyazında da Türkiye örneğinde tipik olarak teknolojinin kullanımı ve farkındalık (Asan 2003), bilgisayar öz-yeterlilik ve tutum (Pamuk ve Peker 2009; Zehir 2010), bilgisayar okuryazarlığı (Özsevgeç 2011) ile ilgili çalışmalara rastlanmasına rağmen, eğitimcilerin dijital yeterlilik ve okuryazarlık becerilerini derinlemesine araştıran çalışmaların eksikliği görülmektedir. Yürütülen güncel birçok çalışma, öğretmen adaylarının daha üst düzey bilgi ve beceri gerektiren süreçlerde yeni ve orijinal fikirler üretme, eleştirel düşünme, çeşitli medya araçlarından gelen mesajları çözümleme becerilerinin sınırlı, düşük ya da orta düzeyde olduğunu ve bu konuda öğretim tasarımlarının gerekliliğini ortaya koymuştur (Barut vd. 2016; Dağdan vd.2015; Esmer ve Ulusoy 2015; Gedik 2015; Güven 2014; Karaman, 2016; Ünal ve Er 2015). Bu bağlamda, öğretmen adaylarının dijital becerilerini ne derece kullanabildiklerine yönelik görüşlerinin ortaya çıkarılmasının amaçlandığı bu çalışma ile, öğretmen e-yeterliliklerinin ve becerilerinin daha net ortaya çıkarılabileceği düşünülmektedir. Bu ihtiyaçtan yola çıkarak öğretmen eğitimi sürecinde yeni medya ve içeriklerine karşı sorgulayıcı bir bakış açısı

getirilebileceği ve öğretmen adaylarının eleştirel ve yenilikçi medya okuryazar bireyler yetiştirebileceği öngörülmüştür.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Sınıf Öğretmenliği programı öğretmen adaylarının Medya Okuryazarlığı dersi kapsamında verilen okuma aktivitelerinde internet ve sosyal medya araçlarını kullanırken edindikleri okuma stratejilerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

1. Öğretmen adaylarının “medya okuryazarlığı” dersi kapsamında verilen konularla bağlantılı olarak internet ya da yazılı kaynaklar üzerinde araştırma yaparken kullanmış oldukları stratejiler nelerdir?
2. Öğretmen adaylarının seçmiş oldukları stratejileri tercih nedenleri nelerdir?
3. Öğretmen adaylarının bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma yeterlilik algıları nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışmada “Medya Okuryazarlığı” dersini alan öğretmen adaylarının internet ve sosyal medya kullanımı ve okuma stratejileri yönelik görüşleri betimlenmiştir. Bu bağlamda araştırma betimsel bir durum saptaması niteliğindedir. Kullanılan bu yöntemle öğretmen adaylarının internet ve sosyal medya ve okuma stratejilerine yönelik görüşlerinin belirlenmesi ve betimlenmesi amaçlanmıştır. Seçilen bu yöntemin araştırmanın amacını ve ifade edilen problemi en iyi şekilde yansıtacağı ve böylelikle araştırmacılar tarafından öğretmen adaylarının durumlarının daha doğru bir şekilde ortaya konulacağı düşünülmüştür.

Çalışma Grubu

Çalışma Muğla ilindeki bir devlet üniversitesinde Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören dördüncü sınıf öğrencisi toplam 19 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kolay ulaşılabilir örnekleme yönteminden faydalanılmıştır. Bu örnekleme tekniğinde amaç uygun ve gönüllü olan katılımcıları araştırmaya dâhil etmektir (Creswell, 2005). Araştırmacılar tarafından birinin (ikinci yazar) Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalında seçmeli ders olarak vermiş olduğu “Medya Okuryazarlığı” dersini alan toplam 19 öğretmen adayı araştırma sürecine katılmıştır. Öğretmen adaylarının 10’unu kadın öğretmen adayları, dokuzunu ise erkek öğretmen adayları oluşturmuştur. Böyle bir örnekleme yönteminin seçilmesinde hem araştırmacıların katılımcılara ulaşmada çıkabilecek problemleri ve güçlükleri en aza indirmek hem de “Medya Okuryazarlığı” dersini alan öğretmen adaylarının araştırmanın amacına daha iyi ve doğru hizmet edecekleri düşüncesi önemli rol oynamıştır.

Ölçme Aracı

Çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen açık uçlu sorulardan oluşmuş anket formu kullanılmıştır. Anketin geliştirilmesi sürecinde ilgili literatür

incelenmiş ve elde edilen bilgiler doğrultusunda hazırlanan sorularla taslak bir form oluşturulmuştur. Oluşturulan taslak form, araştırmacıların da dâhil olduğu uzmanlar tarafından incelenmiş; soruların ölçülmek isteneni ölçme, araştırmanın amacına hizmet etme, anlaşılma, sıralanma ve tasarım açısından uygunluğu noktasında görüş alışverişinde bulunulmuştur. Daha sonra hazırlanan taslak form farklı bölümlerden öğretmen adayları ile tartışılarak anlaşılabilirlik ve tasarım açısından yeniden düzenlenmiştir. Anket formu toplam 10 açık uçlu sorudan oluşmuştur. Bu açık uçlu sorularda öğretmen adaylarına “*medya okuryazarlık kavramı, bilgiye erişim kaynakları, internette araştırma yaparken dikkat ettikleri hususlar, internette araştırma yaparken kullanmış oldukları okuma stratejileri ve tercih nedenleri, bilgi ve iletişim teknolojileri ile ilgili kullandıkları stratejiler, internette ulaşılmış oldukları kaynağın geçerliliği ve güvenilirliği, medya manipülasyonu, paylaşımında tercih ettikleri medya araçları ve yazı materyallerden araştırma yaparken kullanmış oldukları stratejiler*” sorulmuştur.

Veri Toplama Süreci

Daha önce de ifade edildiği gibi araştırmanın katılımcılarını sınıf öğretmeni adayları oluşturmuştur. Araştırmacılardan birinin (ikinci yazar) seçmeli ders olarak vermiş olduğu “Medya Okuryazarlığı” dersine katılan tüm öğretmen adayları araştırma sürecinde yer almıştır. Bu ders kapsamında öncelikli olarak öğretmen adaylarına ders izlenceleri verilmiş ve bir dönem boyunca “medya okuryazarlığı yaklaşımı, tüketiciler, kitle medyasının içeriği ve içeriğin analizi, görsel içeriğin analizi ve çok katmanlı metinler, haberler, eğlence programları, reklamlar, interaktif medya, bilgi ve iletişim teknolojileri ve yeni okuryazarlık becerileri vb. konulara” yönelik eğitim sağlanacağı ve bu konulara yönelik kendilerine uygulamalı ödevler verileceği ifade edilmiştir. Bu uygulamalı ödevleri; politik duruşları açısından zıt yayın organlarında ortaya çıka aynı haberlerin analizi, özgün konulara yönelik eleştirel videoların hazırlanması, örtük mesajların olduğu video çekimleri, reklam analizleri, sosyal medyanın günümüz toplumundaki etkilerine yönelik etkileri üzerine araştırma, bir filmin ahlaki açıdan analizi, bireysel haber analizi, medya kavramları ve anlamları üzerine bir araştırma, internet ve medya endüstrisinin gelişimi üzerine bir araştırma, medyada gerçekliğin kurgulanışı üzerine bir video çekimi, çok katmanlı metin analizleri, odak medya oluşumları vb. etkinlikler içermiştir. Öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilen ders izlencesinin tanıtımından sonra kendileriyle dönem sonunda bu bağlamda bir araştırmanın yapılacağı ve gönüllü olarak katılıp katılamayacakları sorulmuştur. Her bir öğretmen adayından gönüllü katılım izni alınmıştır. Dönem sonunda araştırmanın gerçekleştirilebilmesi ayrıca üniversitenin ilgili birimleri ile diyalog halinde olunmuştur. Dersler tamamlandıktan sonra dönemin son haftası öğretmen adaylarına açık uçlu sorulardan oluşan anket formları dağıtılmış ve kendi deneyimlerini ve düşüncelerini aktarabilmeleri için yeterince zaman verilmiştir. Anketler toplandıktan sonra elde edilen veriler üzerinde araştırma sorularına cevap olacak analizler gerçekleştirilmiştir.

Araştırmacıların Araştırma Sürecindeki Rolü

Araştırmacılar veri toplama sürecinin tüm aşamalarında görev almış ve sürecin olabildiğince araştırma amacına uygun olarak gerçekleşmesini sağlamışlardır.

Araştırmanın Etik İçeriği

Araştırma süreci, araştırmacıların kişisel yargıları doğrultusunda kesinlikle yönlendirilmemiştir. Her bir katılımcı araştırmanın içeriği konusunda bilgilendirilmiş ve çalışmaya kendi istekleri doğrultusunda katıldıklarına dair “bilgilendirme izin formları” alınmıştır. Yine katılımcılara elde edilecek verilerin raporlaştırılmasında ve bu verilerle ilgili olarak yapılacak bilimsel çalışmalarda kendi kimliklerini ortaya çıkaracak hiçbir bilginin kullanılmayacağına garantisini verilmiştir. Talep ettikleri takdirde kendileri ile ilgili verinin çalışma sürecinden çıkarılabileceği ifade edilmiştir. Aynı zamanda istedikleri an çalışmadan ayrılacakları açıklanmıştır.

Kayıt ve Kopyalama

Öncelikli olarak öğretmen adaylarının anket formlarındaki açık uçlu sorulara vermiş oldukları cevaplar WORD ortamına aktarılmış ve aynı soru başlıkları altındaki tüm öğretmen adaylarının verdiği cevaplar bir araya getirilmiştir. Daha sonraki aşamada alınan tüm kayıtlar gözden geçirilmiş ve bu kayıtlar daha da detaylandırılarak uygun oldukları analiz sürecine sokulmuştur.

Verilerin Analizi

Açık uçlu sorudan elde edilen veriler öncelikli olarak her bir soru başlığı altında bilgisayarda Word ortamına aktarılmış ve her bir araştırmacı tarafından ayrı ayrı analiz edilmiştir. Daha sonra ulaşılan kodlamalar karşılaştırılmıştır. Görüş farklılıklarının olduğu durumlarda sonuçlar birlikte yeniden değerlendirilmiş ve uzlaşma sağlanmıştır. Elde edilen kodlar tekrarlanma sıklıkları doğrultusunda ilgili oldukları soru başlığı altında tablolaştırılarak sunulmuştur. Tablolardaki frekans değerleri kişi sayısını değil, yapılan kodlamanın kaç kişi tarafından ifade edildiğini göstermiştir.

Araştırmacıların Bakış Açıları

Bu çalışmadaki her iki araştırmacı da bilimsel olarak BİT uygulamaları üzerinde çalışmakta olup BİT uygulamalarına yönelik öğretmen adaylarının farkındalığının ve yeterlilik algılarının öğretmen eğitiminin önemli değişkenlerinden biri olarak görmektedirler. Araştırmacıların bu bakış açısı araştırmanın geneline hâkim olmuş ve araştırmanın raporlaştırma sürecini yönlendirmiştir.

Araştırmanın Güvenirliği

Özellikle nitel paradigma mantığının benimsendiği çalışmalarda araştırma bulgularının sayısal niceliklerle de desteklenmesi araştırmaların kalitesini artırmada kullanılan önemli yollardan biridir (Yıldırım, 2010). Bu araştırmada da elde edilen veriler sayısal değerlerle desteklenmiştir.

Araştırmada elde edilen verileri her iki araştırmacı tarafından değerlendirilmiş ve sürekli yapılan karşılaştırmalarla en doğru yargılara ulaşılmaya çalışılmıştır. Daha sonra veriler araştırmacının mantığını bilen, BİT uygulamaları alanında çalışan bağımsız bir kodlayıcıya verilmiş ve kendisinden verileri değerlendirmesi istenmiştir. Daha sonra bağımsız araştırmacının ulaştığı değerlendirmeler ile araştırmacıların ulamış oldukları sonuçlar karşılaştırılmış ve var olan uyumsuzluklar giderilmeye çalışılmıştır. Araştırmacıların ve bağımsız kodlayıcının ikileme kaldığı durumlar tekrar gözden geçirilmiş ve ortak bir fikir birliğine varıncaya kadar gerekli düzeltmeler gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR

Öğretmen adaylarının görüşleri aşağıda tablolar halinde sunulmuştur. Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığının kendileri için ne ifade ettiğine ilişkin görüşleri Tablo 1 sunulmuştur.

Tablo 1. *Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlığına İlişkin Görüşleri*

Görüşler	f
Çak katmanlı metin	2
Medya iletisini sorgulama	15
Bilinçli olma	14
Medya iletisi üretme	4
Farkında olup olmama durumu	1
Medya iletisini anlama	6
Medya iletisini çözümleme	14
Manipüle olmama	7
İletiyi doğru yorumlama	6
Objektif bilgi edinme çabası	1

Tablo 1 incelendiğinde öğretmen adaylarının medya okuryazarlığının kendileri için ne ifade ettiğini tanımlamada özellikle medya iletilerini sorgulama, medya iletilerine yönelik bilinçli olma ve medya iletilerini çözümler kavramlarını ön plana çıkardıkları görülmektedir. Buna ek olarak yine manipüle olmama, medya iletisi üretme, iletiyi doğru yorumlama, medya iletisini anlama, çak katmanlı metin gibi kavramsallaştırmalarda bulunan öğretmen adayları bulunmaktadır. Ayrıca bir öğretmen bu süreci farkında olup olma şeklinde tanımlarken bir diğer öğretmen de objektif bilgi edinme çabası şeklinde bir kavramsallaştırma girmiştir. Aşağıda öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı ile ilgili görüşlerinden alıntılara yer verilmiştir.

“Medyayı doğru çözümler yaparak manipüle olmamak. Doğru sorular sorarak doğru medya unsurlarına ulaşmak. (ÖA7)”

“Çok katmanlı metinlerin altında yatan kurguların objektifliği bir şekilde tahlil edilmesini... Verilmek istenen açık ve örtük mesajları sistemden bağımsız düşünmeyi, ince eleyip sık düşünmeyi... (ÖA5)”

“Medya okuryazarlığı ile ilgili hayatımda iki kısım var. Bu dersten öncesi ve sonrası...Öncesinde sadece ulaşıyordum. Gereksiz birçok sosyal ağı kullanıyordum. Eleştiri kavramında bu kadar objektif olmuyordum. Dersten sonra ise bu hesapları artık kullanmıyorum. Erişimden analize, değerlendirmeye kadar her şeyi yapıyorum” (ÖA9)”

Öğretmen adaylarının bilgiye erişimde kullanmış oldukları başlıca kaynaklara ilişkin görüşleri Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Bilgiye Erişimde Kullanmış Oldukları Başlıca Kaynaklara İlişkin Görüşleri

Görüşler	f
Kütüphane	12
Veri Tabanları	3
İnternet	18
Arama motorları	6
Akademik siteler	1
Forum siteleri	1
Sosyal Medya	3
Deneyimli kişiler	2
Yazılı kaynaklar (kitap, gazete, makale, dergi vb.)	14
Televizyon	1

Tablo 2 incelendiğinde öğretmen adaylarının bilgiye erişimde özellikle kütüphane, yazılı kaynaklar ve interneti ön plana çıkardıkları görülmektedir. Bunların yanında veri tabanları, arama motorları, akademik websiteler, forum siteleri, sosyal medya ağları, deneyimli kişiler ve televizyon öğretmen adaylarının bilgiye erişmek için kullanmış oldukları kaynaklar olarak göze çarpmaktadır. Aşağıda öğretmen adaylarının görüşlerinden örnek alıntılara yer verilmiştir:

“Çoğunlukla yazılı metinlerde kütüphane ve makale araştırma siteleri kullanırken aynı zamanda preziyi kullandım. Videolar için youtube’u tercih ettim. İnternetteki bilgi kirliliğinden korunmak için forum sitelerinden ziyade makale paylaşımlarının yapıldığı ‘academia’ gibi siteleri tercih ettim. (ÖA1)”

“Sadece internet. Kütüphaneye ya da herhangi bir yere gitmiyorum. (ÖA4)”
 “İnternet, google, youtube, kitap (medya okuryazarlığı)... (ÖA7)”

“Bilgiye erişimde kullandığımız kaynak internet. Çünkü ulaşımı (erişimi) ve araştırması çok basit. Tabi bu kadar basit olması bazen bizi yalnız bilgilere de götürabiliyor. Bunun içinde mümkün olduğu kadar güvenilir kaynaklardan yararlanmaya çalışıyorum (makale, akademik çalışmalar gibi). (ÖA10)”

“İnterneti kullanıyorum çoğu zaman. Onun dışında kitaplardan ve büyüklerimden bilgi edinirim. (ÖA12)”

“...İnternet, arama motorları, kitaplar, gazeteler, youtube, wikipedia, sosyal medya... (ÖA17)”

Öğretmen adaylarının verilen ödevleri internette araştırırken dikkat ettikleri hususlara ilişkin görüşleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Verilen ödevleri İnternette Araştırırken Dikkat Ettikleri Hususlara İlişkin Görüşleri

Görüşler	f
Geçerliliği ve güvenilirliği kontrol etme	15
Objektif websitelere bakma	5
Öz değerlendirme yapma	3
Başka kaynaklarla karşılaştırma	7
Referanslara bakma	4
Güncel olmasına dikkat etme	3
Tutarlılık arama	2
Manipülasyona uğramama	1

Tablo 3 incelendiğinde öğretmenlerin özellikle internette araştırma yaparken dikkat ettikleri hususlar arasında bilginin geçerliliğini ve güvenilirliğini kontrol etme ve başka kaynaklarla karşılaştırma yapmaya ilişkin görüşleri ön plana çıkmaktadır. Bunun yanında objektif websitelerine bakma, öz değerlendirme yapma, referanslara bakma, güncel olmasına dikkat etme, bilgide tutarlılık arama ve manipülasyonuna uğramamaya çalışma diğer ifade edilen görüşler arasındadır. Öğretmen adaylarının görüşlerine ilişkin örnek alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

“Kaynakların güvenilirliğine odaklanarak özgün bir takım şeyler ortaya koymaya çalıştım. İnternetteki önüme çıkan ilk kaynağı kopyalamak yerine elimden geldiğince araştırdım. (ÖA3)”

“Öncelikle bilginin doğru olup olmadığına dikkat ettim. Çünkü internetteki her bilgi doğru olmuyor. Daha sonra bulmam gereken bir haber ya da reklam ise güncel ve dikkat çekici olmasını istedim. (ÖA6)”

“Bilginin doğrulmasına dikkat ettim. Sitenin güvenilirliği ve bilgiyi birçok kaynaktan baktım. Mesela bir haber araştırırken birçok kaynağa baktım. (ÖA11)”

“Öncelikle araştırdığım kaynakların güvenilirliğine, doğru bilgiyi yansıtmayı yansıtmadığına dikkat ettim. Daha sonra topladığım bilgileri analiz etmek için çabaladım. (ÖA13)”

Öğretmen adaylarının ödevleri internette araştırırken kullanmış oldukları okuma stratejilerine ilişkin görüşleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının İnternette Araştırma Yaparken Kullanmış Oldukları Okuma Stratejilerine İlişkin Görüşleri

Görüşler	f
5 Anahtar kavram ve soru bağlamında bilgileri sorgulama	4
Anahtar kelimeleri arama	4
Göz gezdirme	4
Karşılaştırma yaparak okuma	2
Eleştirel okuma yapma	3
Önemli yerleri okuma	4
Dikkat çekici yerleri okuma	4
Özetten okuma	4

Tablo 4 incelendiğinde öğretmen adaylarının internet araştırma yaparken kullandıkları okuma stratejileri olarak 5 anahtar kavram ve soru bağlamında bilgileri sorgulama, internet kaynağındaki anahtar kavramları arama, bilgiye göz gezdirme, karşılaştırma yaparak okuma, eleştirel okuma yapma, internet kaynağındaki önemli yerleri okuma, dikkat çekici yerleri okuma, özetten okuma gibi stratejileri kullandıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Öğretmenlerin görüşlerine ilişkin alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

“Metin içerisindeki anahtar kelimeleri bulmaya çalışıp hızlıca o kavramların geçtiği paragrafları okumak ve uygun bulursam metnin tamamını okumak (ÖA4)”

“Makaleleri giriş kısımlarını okuyarak. Yöntem kısmını okuyarak araştırıyorum. Okuma metni ise tüm sayfayı göz gezdirip önce giriş kısmına biraz gelişmeyi biraz sonuç kısmını okuyup yapıyorum. (ÖA7)”

“Doğru seçilmiş anahtar kelimeler üzerinden araştırmalarımı okuyup inceledim. Bütüne göz atarak ihtiyacım olan bilgiyi aralardan çekip özümsemeye çalıştım. Daha çok parça parça okumalar yaptım. (ÖA13)”

“Bu ders kapsamında ödevleri internette araştırırken kullandığım okuma stratejileri ilk olarak başlığını okurum. Daha sonra giriş, gelişme, sonuç bölümleri kısımlarını okurum. Bu bilginin benim için aradığım bilgi olup olmadığına bakarım... (ÖA19)”

Öğretmen adaylarının ifade etmiş oldukları stratejileri tercih nedenlerine ilişkin görüşleri Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Kullanmış Oldukları Okuma Stratejilerini Tercih Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Görüşler	f
Güvenilir bilgiye ulaşma	9
Manipüle olmama	3
Bilgiye hızlı erişme	9
Daha kolay anlama	5
Gerekli gereksiz bilgileri ayırt etme	4
Doğru çözümler yapma	3

Tablo 5 incelendiğinde öğretmen adaylarının özellikle bilgiye hızlı erişme ve güvenilir bilgiye ulaşma durumlarını tercih nedenleri arasında ön plana çıkardıkları görülmüştür. Bunun yanı sıra manipüle olmama, daha kolay anlama, gerekli gereksiz bilgileri ayırt etme ve doğru çözümler yapma öğretmen adaylarının diğer tercih nedenleri arasında görülmektedir. Aşağıda öğretmen adaylarının görüşlerine ilişkin örnek alıntılara yer verilmiştir:

“İnternette fazlaca gereksiz, yalan-yanlış bilgiler varken ve bazı bilgilerin objektifliğinin yanından geçmediği düşünülünce insanların veya kurumların uydurma bilgileriyle beynimi doldurmak istememdir. (ÖA3)”

“Bu şekilde okumayı tercih nedenim bilgiye hızlı bir şekilde net olarak ulaşmak istememden dolayı ve farklı kaynaklardaki önemli gördüğüm noktaları bütünleştirip doğru bir sonuca varmayı hedeflememden dolayıdır. (ÖA13)”

“Stratejiler iletiyi okumamda hem kolaylık hem de iletiyi çözümler de fayda sağlıyor. (ÖA14)”

“İnternette çok fazla bilgi kirliliği olduğu için bu stratejiyi tercih ediyorum. Doğru bilgiye ulaşmak için bunu yapmak zorundayız. (ÖA17)”

Öğretmen adaylarının bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanırken hangi stratejileri uyguladıklarına ilişkin görüşleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Bilgi ve İletişim Teknolojilerini Kullanırken Hangi Stratejileri Uyguladıklarına İlişkin Görüşleri

Görüşler	f
Anahtar kelimelerden faydalanma	8
İzlenme sayısını göz önünde bulundurma (video vb.)	1
Daha fazla bilgi sağlayan websitelerine ulaşma	1
Karşılaştırmalar yaparak arama	6
Güvenilir olup olmadığını kontrol etme	6
Verinin kaynağını araştırma	2
Referansları kontrol etme	2
Doğruluğunu sorgulama	1

Tablo 6 incelendiğinde öğretmen adaylarının bilgi ve iletişim teknolojilerini uygularken kullandıkları stratejiler arasında anahtar kelimelerden faydalanma, karşılaştırmalar yaparak arama, güvenilir olup olmadığını kontrol etme gibi stratejilerin ön plan çıktığı görülmektedir. Bunları videoların izlenme sıklığını göz önünde bulundurma, daha fazla bilgi sağlayan sitelerini takip etme, verinin kaynağını araştırma, referansları kontrol etme ve doğruluğunu sorgulama gibi kendilerinde ifade ettikleri stratejiler takip etmektedir. Öğretmen adaylarının ifade ettikleri görüşlere ilişkin örnek alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

“Doğruluğunu kontrol etmek için birden fazla kaynağa bakarım. (ÖA10)”

“5 anahtar kelimeye göre sorgulama yaparım Bana verilmek istenen mesajı en doğru şekilde yorumlamaya çalışırım. Görselleri doğru analiz etmeye çalışırım. (ÖA17)”

“Araştırma yaptığım konuya ait anahtar kelimeleri arama motorlarına yazarım. Ulaşmaya çalıştığım bilginin konusu hakkında hangi bilim insanlarının görüşü var ise onların adını yazarım. Bazen ise farklı bir ifade yazarak farklı görüşlere bakarım. (ÖA18)”

Öğretmen adaylarının internette ulaştıkları bir bilginin kaynağının güvenilirliğini ve objektifliğini nasıl sorguladıklarına ilişkin görüşleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmen Adaylarının İnternette Ulaştıkları Bir Bilginin Kaynağının Güvenirliğini ve Objektifliğini Nasıl Sorguladıklarına İlişkin Görüşleri

Görüşler	f
Kullanılan kaynağı sorgulama	5
5 Anahtar kavram ve sorudan faydalanma	8
Farklı kaynaklardan karşılaştırma yapma	11
Kaynağa ilişkin ne kadar atıf yapıldığına bakma	1
Bilimselliği sorgulama	1

Tablo 7’de öğretmen adaylarının internette ulaştıkları bir bilginin kaynağının güvenilirliğini ve objektifliğini nasıl sorguladıklarına ilişkin görüşleri incelendiğinde öğretmen adaylarının özellikle bili ve iletişim teknolojilerinde ortaya çıkan iletilerin çözümlenmesinde kullanılan 5 anahtar kavram ve ilişkili sorulardan faydalandıklarını ve bilginin doğruluğunu farklı kaynaklardan karşılaştırmalar yaparak test ettiklerini söylemişlerdir. Buna ek olarak ayrıca bilginin kaynağının güvenilirliğini kaynağı sorgulayarak, bilimselliğini irdeleyerek, kaynağa ne kadar atıf yapıldığına bakarak ve kaynağın bilimselliğini sorgulayarak araştırdıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının görüşlerine ilişkin örnek alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

“Tek bir kaynaktan değil, güvenilirliğine inandığım 2-3 sitede daha bakıp bilgilerin doğruluğunu sorgularım. Özellikle Google’da copy-paste çok fazla. (ÖA2)”

“Bilgi kaynağına bakarak ulaşıyorum. Bilgi kaynağı eğer yazılı bir görüşe sahipse onun güvenilirliğinin ve objektifliğinin düşük olduğunu düşünürüm. (ÖA3)”

“Sadece tek bir yerden bakmak yerine birçok yerden araştırarak farklı bakış açılarına sahip yerlerden araştırarak kaynağın güvenilir olup olmadığını ya da objektif olup olmadığını anlamaya çalışırım. (ÖA6)”

“Mesajın kim tarafından ve hangi amaçla verildiğini belirlerim. Mesajın hedef kitlesinin kimler olduğunu ve mesajı verirken hangi tekniklerden yararlandığını incelerim. Mesajın verdiği mesaja yönelik hedef kitlede uyandırması istediği düşünce nedir, sorgularım. (ÖA14)”

“Bunu anlayabilmek için birçok bilgi kaynağıyla karşılaştırma yaparım. Aynı bilginin birkaç farklı bilgi kaynaklarındaki verilmesini incelerim. 5 anahtar kelimeye göre sorgulama yaparım. (ÖA17)”

Öğretmen adaylarının ödevleri ile ilgili medyayı kullanırken manipülasyonu en aza indirmek için neler yaptıklarına ilişkin görüşleri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Öğretmen Adaylarının Ödevleri İle İlgili Medyayı Kullanırken Manipülasyonu En Aza İndirmek İçin Neler Yaptıklarına İlişkin Görüşleri

Görüşler	f
Tarafsız sitelerini takip etmeye çalışma	2
5 Anahtar kavram ve ilişkili sorular bağlamında inceleme	8
Sorgulayıcı yaklaşma	2
Vurgulanan kelimelere dikkat etme	1
Objektif bakış açısı geliştirme	1
Karşılaştırmalar yapma	8
Çözümlemeler yapma	8
Farklılıkları araştırma	6
Başka kaynaklara bakma	4
Eleştirel bakma	1

Tablo 8 incelendiğinde öğretmen adaylarının manipülasyonu en aza indirmek için tarafsız sitelerini takip etmeye çalıştıkları, 5 anahtar kavram ve ilişkili sorular bağlamında iletileri inceledikleri, ulaştıkları bilgileri sorgulamaya çalıştıkları, elektronik ortamdaki bilgilerde vurgulanan kelimelere dikkat ettikleri, objektif bakış açısı geliştirmeye çalıştıkları, karşılaştırmalardan yararlandıkları, iletiler üzerinde çözümlemeler yapmaya özen gösterdikleri, farklılıkları araştırmaya çalıştıkları, başka kaynaklardan araştırma yaptıkları ve olaylara eleştirel bakmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır. Öğretmen adaylarının görüşlerine ilişkin alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

“İçeriğin altında yatan gizli mesajı anlamaya çalışıyorum. Kullanılan müziğin, görselin ya da sözlerin aslında beni etkilemek için mi kullanıldığını

sorguluyorum. Direk bana sunulan içeriği düpedüz algılamak yerine asıl vermek istediği mesajı anlamaya çalışıyorum. (ÖA6)”

“Bu ders kapsamı içerisinde öğrendiğim 5 anahtar soruya bakarak değerlendirme çalışıyorum. Yani bu yazıyı kim yazmış hangi yöntemi kullanmış, içeriğinde ne var diye araştırıyorum. (ÖA7)”

“Medyada hep bizi nasıl etkilemek istiyorsa orası gösteriliyor. Görünmeyen kısmını araştırıyorum. Farklı medyalardan takip ediyorum. (ÖA9)”

“Dikkatli bir şekilde okuyorum ya da izliyorum. Birini sömürmek için bir çaba var mı ona bakıyorum. Dikkati dağıtmak için hangi unsurlara yer verilmiş ona bakıyorum. Doğruluğunu test etmek için kendim araştırma yapıyorum. (ÖA16)”

Öğretmen adaylarının ödevlerinin paylaşımına ilişkin hangi medya araçlarını kullandıklarına ilişkin görüşleri Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Öğretmen Adaylarının Ödevlerinin Paylaşımına İlişkin Hangi Medya Araçlarını Kullandıklarına İlişkin Görüşleri

Görüşler	f
Facebook	16
Twitter	7
Youtube	17
Instangram	2
Whatsup	14
Dailymotion	1

Yukarıdaki tablo incelendiğinde öğretmen adaylarının hazırlamış oldukları ödevlerin paylaşımında daha çok Youtube kullandıklarını, bunu sırasıyla Facebook’un, Whatsup’ın, Twitter’in, Instangram’ın ve Dailymotion’un takip ettiği görülmüştür. Öğretmen adaylarına bu soru bağlı altında hazırladıkları ödevleri paylamak için bu bilgi ve iletişim araçlarını niçin tercih ettikleri sorulduğunda aşağıdaki tablo da yer alan görüşler ön plana çıkmıştır.

Tablo 10. Öğretmen Adaylarının Ödevlerinin Paylaşımına İlişkin Kullandıkları Medya Araçlarını Tercih Nedenlerine İlişkin Görüşleri

Görüşler	f
Popüler sosyal ağlar olması	15
Popüler paylaşım websiteleri olması	17
Kullanıcı sayısının fazla olması	10
Erişiminin kolay olması	13

Tablo incelendiğinde öğretmen adaylarının tercih nedenleri arasında paylaşım için kullandıkları medya araçlarının popüler olması, kullanıcı sayısının daha fazlası olması ve daha büyük kitlelere ulaşma amacı ve erişimlerinin kolay olması değişkenleri görülmektedir. Bu görüşlerine ilişkin öğretmen adaylarından örnek alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

“Youtube, Instangram, Facebook, Twitter. Çünkü sosyal medya hesaplarıyla büyük kitlelere ulaşmak daha kolay. (ÖA6)”

“Youtube, Facebook izlenmesi geniş kitlelere ulaşması için. (ÖA11)”

“Genellikle Facebook. Hemen herkesin bir hesabı var çünkü. Youtube da kullandık. Dosya paylaşmaya herkesin ulaşabilmesine imkân sağlıyor. (ÖA12)”

“İlk olarak sosyal medyayı kullanıyoruz. Çünkü insanlar sürekli olarak bu platformları kullandıklarından çok hızlı bir şekilde yaymaya olanak sağlıyor. Çok kısa sürede birçok insana ulaştırma imkânı sağlıyor. (ÖA15)”

Öğretmen adaylarının ödevleri ile ilgili olarak yazılı materyallerden okuma yaparken kullanmış oldukları stratejilere ilişkin görüşleri Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Öğretmen Adaylarının Ödevleri İle İlgili Olarak Yazılı Materyallerden Okuma Yaparken Kullanmış Oldukları Stratejilere İlişkin Görüşleri

Görüşler	f
Kitap ile ilgili tanım kısmını okuma	1
Göz gezdirme	3
Anahtar kelimeleri inceleme	4
Özetten okuma	1
Amaçla ilişkili önemli kısımları okuma	2
Başlık okuma	1
Altını çizme	4
Not alma	2
Önemli yerlere işaret koyma	3
Özet çıkarma	1

Tablo incelendiğinde öğretmen adaylarının kullandıkları stratejiler arasında anahtar kelimeleri inceleme, altını çizme, not alma, önemli kısımları okuma, işaret koyma, özet çıkarma, göz gezdirme, tanıtım kısmına bakma yer almaktadır. Öğretmen adaylarının görüşlerine ilişkin alıntılara aşağıda yer verilmiştir:

“Kütüphaneden kitap seçerken yazarına, kapağın arkasındaki kısa tanıtıma ve araştırma yaptığım konunun bulunduğu herhangi bir sayfayı okurum. İstedğim bilgi ile uyuyor mu diye. (ÖA2)”

“Önemli yerlerin altını çizerek okudum. Yanlarına not aldım. Özellikle makale okurken yaptım bunu. Hayvan çifliği kitabını okurken önemli bulduğum bölümlere işaret koydum. Sonra tekrar döndüm o bölümlere. (ÖA12)”

“Anahtar kelimeleri doğru seçip okumada kolaylık sağlayacak noktaları belirledim. Öncelikle yazılı materyali bütünsel olarak görüp daha sonra

ayrıntılara göz gezdiririm. Aradığım şey tam olarak ne ise okurken en çok ona odaklanırım. (ÖA13)”

“...mesajın amacını çözümlenmeye çalışırım ve amacın sonuçlarını analiz ederek özetini çıkarırım. (ÖA14)”

TARTIŞMA ve SONUÇ

Öğretmen adaylarına yönelik gerçekleştirilen bu çalışmadan elde edilen veriler öğretmen adaylarının BİT ve internete yönelik farkındalıklarının olduğunu ve kendi öğrenme ortamlarına entegre etmeye çalıştıklarını göstermiştir. Ancak öğretmen adaylarının yeterlilik düzeylerinde eksikliklerin olduğu ve birçok stratejiye yönelik farkındalıklarının da eksik olduğu görülmüştür. Özellikle teknik yeterlilik, dijital teknolojileri günlük ve profesyonel hayatta amacına uygun olarak kullanma, dijital teknolojileri eleştirel olarak değerlendirebilme ve dijital kültüre katkı sağlama yetkinliklerinin sınırlı olduğu gözlenmiştir. Bununla birlikte araştırma bulguları okuma aktivitelerindeki yeni okuryazarlık becerilerinin yetersiz olduğu, yeni okuryazarlık ve çevrimiçi okuma süreçlerinin bütüncül düşünülerek öğretmen yetiştirme programlarında yer verilmesi gerektiğini göstermiştir. Araştırma sonuçları alanyazındaki benzer çalışmalar ile örtüşmektedir (Dağhan vd. 2015). Görmez (2015) bu eksikliklerin içeriği uygulama yapmaya elverişli derslerin verildiği ortamlardaki ciddi sıkıntılardan kaynaklandığını ortaya koymuştur. Cakmak ve Tuzel (2016) istenen bu becerilerin gelişmesinde arzu edilen verimin alınabilmesi için pedagojik sorunların, öğretim stratejilerin ve müfredat kaynaklarının da ele alınması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca Karabay (2015) eleştirel okuma eğitiminin sınıf öğretmeni adaylarının üst bilişsel okuma stratejilerini kullanma düzeylerinde ve medya okuryazarlık düzeylerinde anlamlı etkisinin olduğunu ortaya koymuştur. Benzer şekilde, Maltepe (2016) eleştirel okuma kazanımları için medya okuryazarlık beceri içerikleriyle desteklenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda, araştırmadan elde edilen bulgular da öğretmen adaylarının kazanımlarını davranışsal becerilere dönüşmesi gerektiği yönünde destekler niteliktedir.

Türkiye'nin yakın zamanda BİT'lerden yararlanma kapsamında aldığı kararlar ve stratejilere bakıldığında, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) ve Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı (2015-2018) uygulanacak bazı hedefler göstermektedir. Ulusal ve Bölgesel plan ve programların temelini oluşturan kalkınma planında temel önceliğe sahip olan ana faaliyetlerden biri de BİT'lerin toplum genelinde nitelikli ve bilinçli olarak kullanımının yaygınlaştırılması ve dijital/medya okuryazarlık oranını arttırmak için yükseköğretim ve lise düzeyinde hızlandırılmış müfredat gelişim eylemlerini içermektedir. Aynı minvalde Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı da daha etkili BİT kullanımı becerilerinin topluma nüfuzunu, e-yetenekleri farkındalığı artırma ve böylece dijital bölünmenin (sayısal uçurum) azalmasını hedeflemiştir. Bu kapsamda, Bilimler Bilmeyenlere Bilgisayar Öğretiyor projesi (BBBÖ), FATİH projesi gibi projeler,

Eğitim Bilişim Ağı (EBA), Kamu İnternet Erişim Merkezleri (KIEM) yapılandırılması gibi programlar yürütülmektedir. Ancak, Dünya Ekonomik Formu'nun 2014 yılı verilerine göre ülkelerin bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma kabiliyetlerine göre sıralamasında Türkiye 51inci sırada yer almaktadır. Çalışmaya göre, Türkiye'nin bu konuda başlıca sorun alanı BİT ile ilgili beceri eksikliği olarak görülmektedir (WEF 2014). Yine OECD'nin dijital okuryazarlık konusunda yapmış olduğu bir araştırmaya göre Türkiye'de bireylerin dijital okuryazarlık becerilerinin oldukça düşük seviyede olduğu belirtilmiştir (Turkey Online 2013). BİT Gelişmişlik Endeksi değerlerinde de Türkiye, ortalamanın altında yer almakta ve ülkeler sıralamasında alt sıralarda bulunmaktadır (ITU 2015). BİT ile ilgili mevcut veriler dijital okuryazarlık beceri eksikliğinin önemli bir sorun olduğunu ve kısa, orta ve uzun vadede uygulanabilecek politikaların ve uygulamaların eksikliğini vurgulamaktadır. Diğer bir ifade ile ülke çapında kültürel, sosyal ve ekonomik etkenler dikkate alınarak BİT yeterlilikleri kapsamında her gruba yönelik genel anlamda vizyon ve hedeflerin daha özde ise usul ve esasların henüz arzu edilen seviyelere ulaşmadığı görülebilmektedir. Yurdakul vd.'nin (2014) araştırması bu bağlamda ulusal standartlar açısından teknopedagojik (TPİB) eğitime dayalı öğretmen yeterliliklerinin oluşturulmasına yönelik yürütülen sınırlı çalışmalardan biridir. Bu çalışmada bazı teknopedagojik eğitim yeterlilikleri ve performans göstergeleri geliştirilmiştir ancak katılımcıların sınırlı düzeyde olması nedeniyle daha geniş katılımcılarla var olan göstergeler geliştirmeye ve yeterlilik arasındaki ilişkileri ortaya koyacak model oluşturmaya yönelik nicel ve nitel çalışmalara ihtiyaç vardır.

Bu araştırma sürecini şu açılar doğrultusunda değerlendirmek çalışmanın anlaşılabilirliğine daha fazla katkı sağlayacaktır. Bu araştırma sınıf öğretmeni adaylarının BİT uygulamalarına yönelik deneyimlerini ortaya koymak için gerçekleştirilmiştir. Özellikle ülkemizdeki BİT uygulamaları ve öğretmen eğitimi açısından eksikliklerin belirlenmesi ve gerekli ihtiyacın giderilmesi açısından bu tarz çalışmaların önemle üzerinde durulması gerekmektedir. Bundan dolayı bu araştırma BİT uygulamaları ve öğretmen eğitimine dikkatleri çekmesi bağlamında önem taşımaktadır. Bu doğrultuda bu araştırma süreci yapılacak benzer bir çok araştırmaya bu anlamda katkı sağlayacaktır. Sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersi almalarına rağmen verdikleri cevaplar zengin BİT uygulamaları konusunda çok sınırlı bir döngüde olduklarını ve kullandıkları stratejiler bağlamında benzer ve geleneksel deneyimleri kullandıklarını göstermektedir. Ulaşılan sonuçlar küçük bir örneklem grubundan elde edilmiş olsa da öğretmen eğitim programlarının içeriği düşünüldüğünde BİT uygulamaları açısından yetersiz bir durum var olduğundan benzer sonuçların büyük örneklemli uygulamalara da yansıtacağı düşünülmektedir. Bu durumda öğretmen eğitiminde tüm programlarda e-yeterlilik uygulamalarının entegre edilmesi gerektiği ifade edilebilir. İnanıyoruz ki bu ve benzeri araştırmalar ilgili eğitim paydaşlarında farkındalığı artıracak ve gerekli önlemlerin alınmasına yardımcı olacaktır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmada veriler açık uçlu sorulardan oluşturulmuş anket formu ile toplanmıştır. Anket formları öğretmen adaylarının vereceği cevapları sınırlanmış olabilir. Sonraki araştırmalarda birebir görüşmeler veya odak grup görüşmeleri gerçekleştirilerek araştırmanın amacına yönelik daha detaylı veriler toplanabilir. Bu araştırmada veriler medya okuryazarlığı dersi alan 19 sınıf öğretmeni adayından elde edilmiştir. Sonraki çalışmalar daha fazla öğretmen adayını ve farklı bölümlerden öğretmen adaylarını kapsayacak şekilde genişletebilir ve böylelikle BİT uygulamaları ve öğretmen eğitime yönelik daha doğru tespitlerde bulunulabilir. Aynı zamanda bu araştırmanın içerisinde belirtilmesi gereken önemli noktalardan biri de araştırmacıların araştırma sürecinde ele alınan probleme yaklaşım biçimleridir. Daha öncede ifade edildiği gibi her iki araştırmacı da BİT uygulamalarının öğretmen eğitimin çok önemli bir parçası olması gerektiğine inanmaktadırlar. Araştırmacılar öğretmen adaylarından elde edilen verileri değerlendirme sürecinde olabildiğince objektif bir şekilde davranmışlar ve kendi bakış açılarından kaynaklanabilecek yanlışlıkları en aza indirmek için çaba göstermişlerdir. Ancak yine de değerlendirme sürecinde araştırmacıların algılarından kaynaklanabilecek ve kendilerinin fark edemedikleri yanlışlıklar süreci etkilemiş olabilir. Yapılacak benzer çalışmalarda bu araştırmada da olduğu gibi araştırma süreci detaylı bir şekilde betimlenerek araştırmanın objektifliğine ve transfer edilebilirliğine katkıda bulunulabilir.

KAYNAKLAR

- Asan, A. (2003). Computer technology awareness by elementary school teachers: A case study from Turkey. *Journal of Information Technology Education*, 2, 153-162
- Barut, E., Demirel, V., Erbas, Ç., Dikmen, C. H., ve Sak, N. (2016). Media Literacy Training for Prospective Teachers: Instructional Design Process and Its Evaluation. *Çukurova University. Faculty of Education Journal*, 45(1), 49.
- Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı 2015-2018 (2015). 13 Nisan 2016 tarihinde <http://www.bilgitoplumustratejisi.org/tr/doc/8a9481984680deca014bea4232490005> adresinden alınmıştır.
- Cakmak, E. C., ve Tuzel, S. T. (2016). Debates about the Future of Media Literacy in Turkey. *Journal of Media Literacy Education*, 7(3), 1-12.
- Creswell, J.W. (2005). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (Second edition). New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Hoobs, R. & Tuzel, S. (2015) Teacher motivations for digital and media literacy: An examination of Turkish educators, *British Journal of Educational Technology*, doi:10.1111/bjet.12326
- Dağhan, G., Kibar, P. N., Çetin, N. M., Telli, E., ve Akkoyunlu, B. (2015). Öğretmen Adaylarının Sosyal Medya Destekli Bilimsel İletişimi Kullanmaları Üzerine Nitel Bir Çalışma. *Türk Kütüphaneciliği*, 29(2), 258-274.
- Esmer, B., ve Ulusoy, M. (2015). Elektronik Ortamlarda Okuma Becerilerinin Değerlendirilmesi, *Journal of International Social Research*, 8(37), 734-746.
- Gedik, M. (2015). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Medya Okuryazarlığına İlişkin Görüşleri, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (54), 779-809.

- Görmez, E. (2015). Etkili Medya Okuryazarlığı Eğitimi ve Uygulamalarından Örnekler, *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 93-112.
- Güven, İ. (2014). Fen ve teknoloji öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı ve medya okuryazarlığı düzeylerinin incelenmesi. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 787-800.
- Horizon Report (2015) NMC Horizon Report. Retrieved 12 April 2016 from <http://www.nmc.org/nmc-horizon/>
- Horizon Report (2014) NMC Horizon Report. Retrieved 12 April 2016 from <http://www.nmc.org/nmc-horizon/>
- Iilomäki L., Paavola, S., Lakkala M., & Kantosalo, A. (2014). Digital competence – an emergent boundary concept for policy and educational research. *Education and Information Technologies*, 19 (3), 655-679.
- International Communication Union (2015) ICT Development Index. Retrieved 18 October 2015 from <http://www.itu.int/en/ITU-D/Statistics/Pages/facts/default.aspx>
- Karabay, A. (2015). Effect of Critical Reading Education on Metacognitive Reading Strategies and Media Literacy/Eleştirel Okuma Eğitiminin Üst Bilişsel Okuma Stratejileri Ve Medya Okuryazarlığı Üzerindeki Etkisi.*Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11(4), 1167-1184.
- Karaman, M. K. (2016). A Study on Preservice Teachers' Level of Literacy and Critical Thinking Dispositions. *Gumushane University e-Journal Of Faculty Of Communication*, 4(1), 326-350.
- Kılıçer, K. (2011). Öğretimde etkili teknoloji kullanımı: Tekno-Pedagogik Eğitim. H.F. Odabaşı (Ed.), *İngilizce Öğretmenliğinde Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı içinde* (s. 55-75). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Krumsvik, R. (2008). Situated learning and teachers' digital competence. *Education & Information Technologies*, 13(4), 279-290.
- Krumsvik, R. (2009). Situated learning in the networked society and the digitised school. *European Journal of Teacher Education*, 32(2), 167-185.
- Maltepe, S. (2016). An analysis of the critical reading levels of pre-service Turkish and literature teachers. *Eurasian Journal of Educational Research*, 63, 169-184, <http://dx.doi.org/10.14689/ejer.2016.63.10>
- Martin, A. (2008). Digital literacy and the digital society. In C. Lankshear and M. Knobel (Eds.), *Digital literacies: Concepts, policies and practices* (pp. 151-177). New York: Peter Lang Publishing.
- McLoughlin, C. (2011). What ICT-related skills and capabilities should be considered central to the definition of digital literacy? In T. Bastiaens and M. Ebner (Eds.), *Proceedings of World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications 2011* (pp. 471-475). Chesapeake, VA: AACE.
- Onuncu Kalınma Planı 2014-2018 (2014) 03 Kasım 2015 tarihinde <http://www.kalkinma.gov.tr/Pages/KalkinmaPlanlari.aspx> adresinden alınmıştır.
- Özsevgeç, T. (2011). Computer literacy of Turkish preservice teachers in different teacher training programs. *Asia Pacific Education Review*, 12(1), 13-21
- Pamuk, S., & Peker, D. (2009). Turkish pre-service science and mathematics teachers' computer-related self-efficacies, attitudes, and the relationship between these variables. *Computers & Education*, 53(2), 454-461.
- Ünal, F., ve Er, H. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlığı Düzeylerinin Değerlendirilmesi, *Journal of International Social Research*, 8(41), 1059-1068.

- Tiede, J., Grafe, S., Hobbs, R. (2015). Pedagogical Media Competencies of Preservice Teachers in Germany and the United States: A Comparative Analysis of Theory and Practice. *Peabody Journal of Education*, 90(4), 533-545.
- Turkey Online (2013) How the internet is transforming the turkish economy. Retrieved 27 March 2016 from <http://www.turkiye-e-konomi.com/en/Turkey-Online-English.pdf>
- Van Melle, E., Cimellaro, L., & Shulha, L. (2003). A dynamic framework to guide the implementation and evaluation of educational technologies. *Education and Information Technologies*, 8(3), 267–285.
- Yurdakul, I. K., Odabaşı, H. F., Kılıçer, K., Çoklar, A. N., Birinci, G., & Kurt, A. A. (2014). Ulusal Standartlar Açısından Teknopedagojik Eğitime Dayalı Öğretmen Yeterliklerinin Oluşturulması. *İlköğretim Online*, 13(4), 1185-1202.
- World Economic Forum (2014). Retrieved 02 December 2015 from <http://www.weforum.org/>
- Wang, Q. (2008). A generic model for guiding the integration of ICT into teaching and learning. *Innovations in Education and Teaching International*, 45(4), 411-419.
- Yıldırım, K. (2010). Nitel araştırmalarda niteliği artırma. *İlköğretim Online*, 9, 79-92.
- Zehir, T. E. (2010). Re-service English language teachers' perceptions of computer self-efficacy and general self-efficacy. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 9(1), 143–156.

SUMMARY

Using, managing and steering innovations brought by science and technology effectively in education at the desired level can be possible by qualified educators who acquired skills related to requirements of today's information age and society such as increasing knowledge, skills and professional experiences, contributing to the personal development and strengthening professional competencies. Especially, the process of integrating education and technology more was made with the implementation of the Fatih Project (Movement to Increase Opportunities and Technology) and the necessity of increasing the level of digital competences of educators has emerged. Dijital competence has been seen as one of the key competence for teachers in a lot of studies (Krumsvik, 2008; 2009; Tiede et al., 2015). However, despite widespread agreement on the importance of media literacy seen as digital literacy, its gap on the teacher training programs draws the attention. Particularly, studies conducted these skills to be seen as part of the formal education within a norm and professional development are very limited. From this point of view, in this study, reading strategies of university students in the reading activities in the Media Literacy course were aimed to be determined when using the internet and social media tools.

This research aimed to identify the views of pre-service teachers who took the Media Literacy course regarding their internet and social media usage and reading strategies. The study was conducted with a total of 19 fourth year pre-service teachers enrolled in the Department of Primary School Teaching in a state university in Muğla. A questionnaire consisting of 10 open-ended questions developed by researchers was used in the study. Pre-service teachers were asked about “ the concept of media literacy, access to information resources, issues to consider while doing research on the internet, reading strategies they prefer when doing research on the internet, reliability and validity of the resources they access on the internet, media manipulation, media tools they prefer to share, strategies used on the written material”. Data obtained from the open-ended questions were transcribed under each question and analyzed separately by each researcher. Then codes were compared. Findings were re-evaluated in case holding of different views and agreement were reached. Codes obtained were tabulated and presented in accordance with repetition frequency under relevant question. Frequency values in the tables indicate the number of individuals repeated codes.

The data obtained from this study conducted with pre-service teachers indicated that pre-service teachers are aware of ICT and the internet and seek to integrate into their learning environments. However, it was seen that there are shortage on the competence level of teachers and their awareness for many strategies. Especially, it was observed that they have limited capabilities of technical competence, using digital technologies in accordance with the daily and professional life purpose, evaluating digital technologies critically and

contributing to digital culture. In the meantime, research findings indicated that new literacy skills in reading activities are insufficient and holistic consideration of new literacy and online reading processes ought to be included in teacher trařnřng programs. Research results are consistent with similar studies in the literature (Dağhan et al., 2015). Görmez (2015) revealed that these deficiencies are due to serious problems in environments where applied content is given in courses. Cakmak and Tuzel (2016) emphasized that pedagogical issues, instructional strategies and curriculum resources need to be addressed in order to obtain desired efficiency in the development of these required skills. Furthermore, Karabay (2015) revealed that teaching of critical reading has a significant impact on metacognitive reading strategies of classroom teachers and their levels of media literacy. Similarly Maltepe (2016) emphasized that contents need to be supported by media literacy skills for critical reading strategies. In this regard, findings derived from research support the view that achievements of teachers ought to turn into behavioral skills.

Considering the results of the study in general, responses of pre-service teachers indicate that whilst they were given the media literacy course, they were in a limited cycle of fruitful ICT applications and used similar and traditional experiences in the context of the strategies they employed. From this point of view, it can be said that vision and goals for each group, more specifically basis of principles, under the ICT competences taking cultural, social and economic factors into account have not been reached at desired level. In this regard, it is essential to focus on such studies in terms of identifying deficiencies in ICT applications and teacher education in our country. Similar studies to be conducted in this respect would contribute to take due precautions by stakeholders.